

دارم که آمده ام سیه دار را به بینم و راجع به آقایان مجبوسین کاشان آمده ام حرف بزنم این بود که بطور تغییر بمن رو کرد و گفت که چه مذاکراتی دارید بنده گفتم مذاکراتی ندارم و بعد برخاستم و بیرون آمدم این بود مناسبات من در دوره سیه دار با سید ضیاء که آقای نصرت الدوله در طی نطق خودشان فرمودند گمان میکنم که همه یا اکثر آقایان و کلاء خوب میدانند صدمات و دشمنی هائیکه در دوره کابینه خودش یعنی در دوره حکومت کشیف خودش با بنده کرد گمان میکنم بیشتر از آن بود که با سایرین کرد و قابل انکار نیست و تصور میکنم که آقای نصرت الدوله برای اینکه در جواب و امانده باشند این فرار را در ردیف فرمایشاتشان گذاردند در صورتیکه خودشانهم میدانند بی اساس بوده و اما شرحیکه میخواهم عرض کنم در تته مذاکراتیکه میانه بنده و آقای سردار معظم و آقای مدرس و آقای آصف - الممالک و آقای سلیمان میرزا شده قرار شد یک شرحی در این زمینه تهیه و قرائت شود و آن این است که نظر باینکه آقایان تصور فرموده اند تطویل این مذاکرات از طرفین اثرات خوشی نداشته و بالاخره حفظ حیثیات مجلس شاید مناسب نباشد باین بنده پیشنهاد نموده اند تا راه حلی برای این مسئله پیدا شده بنده مخالفت خود را مسکوت عنه بگذارم شاید پس از مذاکرات در خارج راه حلی برای اینکار پیدا شود و بنده چون نمیخواهم بالاخره دنباله مذاکرات بجائی بکشد که لطمه بحیثیات مجلس وارد بیاورد این است که عجلتاً مخالفت خود را در این خصوص مسکوت عنه میگذارم و خلاصه اش این است عجلتاً بنده مخالفت خود را مسترد میدارم تا اینکه در خارج شاید بیک وجه مستحسنی حل بشود اگر حل نشد آنوقت باز در سرعرایض خودم باقی خواهم ماند مجدداً اظهار خواهم داشت.

رئیس - آقای سردار معظم (اجازه نطق)

سردار معظم - نظر باینکه در قرائت این پیشنهاد طرز قرائت آقای طباطبائی طوری بود که ممکن است سوء تفاهماتی تولید کند لذا بنده خواستم عرض کنم مذاکراتیکه در این دو جلسه اخیر از طرفین شدطوری بود که صدمه و لطمه بحیثیت مجلس وارد میآورد و از نقطه نظر اینکه تمام نظرها بایستی متوجه حیثیات مجلس باشد مقتضی ندیدند و خود آقای طباطبائی هم با بنده و آقای سلیمان میرزا و آقای آصف الممالک و آقای مدرس تبادل نظر کردند صحت این مطلب را تصدیق فرمودند و بالاخره چون جز پیدا کردن طریق حل موضوع مقصودی ندارند مخالفت خودشان را مسترد داشتند تا اینکه بیک طریق حلی پیدا شود اگر پیدا نشود باز حرانهای ماسر جای خود و حرفهای ایشانهم در سر جایش خواهد بود و آنوقت حل قضیه را در جلسه آتیه به مجلس معول خواهند کرد.

رئیس - آقای نصرت الدوله (اجازه نطق)

نصرت الدوله - نسبت بتوضیحی که آقای

سردار معظم دادند بنده حرفی ندارم مگر این است که عرض می کنم ازوجه حلی که آقایان رفقا در نظر گرفته اند هیچ مسبوق نیستم و البته پس از آنکه مذاکره کردند اگر نظریاتی داشته باشم عرض خواهم کرد و البته از حق خود دفاع خواهم کرد (گفته شد صحیح است).

رئیس - آقای سلیمان میرزا (اجازه نطق)

سلیمان میرزا - همین طور که آقایان صحبت فرمودند آقای طباطبائی یک مخالفتی اظهار کردند و مطابق نظامنامه داخلی وقتی مخالفت خود را پس بگیرند مطلب مسترد شده است و بنابراین دیگر از برای سایرین که بالتبع داخل مذاکره شده اند چیزی باقی نمیماند اما در مسئله که حضرت والا شاهزاده نصرت الدوله توضیح دادند بنده هم مجبور شدم که راجع بهمان توضیح یک توضیح ثانوی عرضه بدارم و آن این است که چون دومرتبه فرمودند جداً و قویاً تکذیب میکنم بنده عرض میکنم وقتی اسناد محاسبه را ارائه دادند و ثابت شد بنده آنوقت در جداً و قویاً با ایشان موافقت میکنم و تصدیق می کنم اما حالا نمیتوانم موافقت کنم و همچنین مطلبی را که آقایان مسکوت عنه گذاشته اند بنده هم مسکوت عنه میگذارم ولی مسترد نمیدارم تا راه حلی پیدا شود چون بهچوجه هیچیک از کلاء مقصودی و منظوری غیر از حفظ حیثیات مجلس ندارند و بدون استثناء خودشان را علاقه مند به مجلس شورای ملی میدانند و البته در این موضوع حاضر هستند که مثل سایر مطالب ملی شخص خودشان را فدای عموم بکنند. بنابراین همانطوریکه شاهزاده نصرت الدوله اطلاع ندارند گمان میکنم هنوز یک وجه حلی در نظر گرفته نشده فقط گفته شده است این کار را می کنند که یک فرصتی پیدا شود شاید بعد از تبادل افکار در خارج یک راه حلی برای این امر پیدا کنند و شاید هیچیک از ماها لجاجت و غرض شخصی نسبت بیکدیگر نداشته باشیم.

رئیس - آقای سردار معظم (اجازه نطق)

سردار معظم - بنده نسبت بتوضیح ثانوی شاهزاده سلیمان میرزا توضیح ثالثی داشتم و آن این است که راجع به محاسبه که مذاکره اش در بین بود و شاهزاده سلیمان میرزا فرمودند (جداً و قویاً) حالا از شاهزاده نصرت الدوله نمی پذیرند بنده عرض میکنم مجدداً و قویاً را از شاهزاده نصرت الدوله حالا می پذیریم مگر اینکه در عمل خلاف آن واقع شود (گفته شد صحیح است).

رئیس - بدیهی است این کاریکه دوسه روز است از هان آقایان نمایندگان و اغلب مردم را بخودش معطوف کرده است اگر بیک ترتیب خوشی بتوانند اصلاح کنند و یک راه حلی برای آن تهیه نمایند چه از نقطه نظر صلاح مملکت و چه از نقطه نظر مجلس بهتر خواهد بود ولی یک مسئله دیگر هم هست که شاید بعضی از آقایان متوجه نیست و باید نسبت بانهم توجهی

فرمایند چون بعضی از آقایان و کلاء نزد بنده آمده و تقاضا میکردند که پیشنهادی به مجلس بدهند و بنده اینجا قرائت کنم و او این بود که آقای مدرس و آقای سلیمان میرزا در ضمن نطقی که فرمودند پاره نسبتها بعضی از آقایان و کلاء دادند باین مناسبت میخواستند تقاضا کنند که کمیسیون برای توضیح آن نسبتها معین شود بنده آنقدریکه بنظم میرسد و خیال کرده بودم این بود که سوء تفاهماتی برای آقایان حاصل شده است باین جهت بایشان گفتم بیک قدری منتظر بشوند تا بنده خودم یک تحقیقات مقدماتی بکنم اگر تحقیقات بنده مؤثر نشد آنوقت تقاضای همچو کمیسیون بنمایند امیدوارم تا وقتیکه مسئله اول راحل می کنید مسئله ثانی را هم موفق بحلش شده باشید

مدرس - اجازه میفرمائید

رئیس - غرض من این است که مطلع شوید نسبتها چه بوده؟

مدرس - غرض عرضم این است که بنده نسبت بدی نداده ام اگر نسبت بدی هم داده شده بنده نداده ام.

رئیس - این یک چیز است که در خارج استفسار میفرمائید اگر توانستید که آقایان را متقاعد بکنید و معلوم شد سوء تفاهم بوده است فیها والا آنوقت مجبور میشویم بتوضیح ثانوی مشغول شویم

مدرس - اجازه میفرمائید توضیحی عرض کنم بنده عرض میکنم که اگر میگویم یک هفت هشت یازده نفر در این مجلس هستند و خیلی اشخاص خوبی هستند آیا محتاج بکمیسیون است بنده هرگز نسبت بدی بکسی نمیدهم و خیلی صاف و پاکیزه عرض می کنم بنده بیک عددی را شمردم که آنها شریک در یک کاری بودند و آن کار در نظر آنها بیکه کرده اند می شود خوب باشد و در نظر دیگران بد باشد یا مقصر باشند یا قاصر معدالک بنده حاضریم که اگر نسبت خوبی هم بیک کسی بدهم یک کمیسیون تشکیل و تحقیق شود

رئیس - آقایانیکه خواستند راه حلی برای مذاکرات این دوروزه پیدا کنند تقاضا کرده اند که جلسه بماند برای روز شنبه چهار ساعت قبل از ظهر که این دوسه روزه را فرصت برای مذاکرات داشته باشند اگر مخالفی نباشد جلسه را میگذاریم برای روز شنبه چهار ساعت قبل از ظهر (اظهاری نشد) پس جلسه آتیه روز شنبه خواهد بود (مجلس دوساعت از شب گذشته ختم شد).

رئیس مجلس - مؤتمن الملك

صورت مشروح مجلس یوم شنبه غره ذی حجه ۱۳۳۹ مطابق ۱۴ - اسد ۱۳۰۰ مجلس تقریباً یکساعت و نیم قبل از ظهر در تحت ریاست آقای مدرس نایب رئیس تشکیل گردید **نایب رئیس** - صورت مجلس قرائت می شود - آقای مستشار السلطنه صورت مجلس را قرائت نمودند **نایب رئیس** - آقای طباطبائی در صورت مجلس فرمایشی دارند؟

طباطبائی - در آنجا که نوشته است که خارج مذاکره کردیم اسم آقای مدرس فراموش شده است

نایب رئیس - بسیار خوب اصلاح میشود

شاهزاده سلیمان میرزا - همانطوریکه آقایان مسبوق هستند بنده در جلسه قبل وقتیکه آقای طباطبائی مخالفت خودشانرا موقتاً تا روز شنبه پس گرفتند بنده عرض کردم در مخالفت خودم باقی هستم ولیکن علی الاصول مطابق نظام نامه داخلی چون آقای طباطبائی مخالفت خودشانرا موقتاً مسترد داشتند بنده هم دیگر در این جلسه مذاکره نمیکنم

نایب رئیس - صحیح است دیگر آقایان فرمایشی ندارند (گفته شد خیر) صورت مجلس بعد از این اصلاح تصویب شد قبلاً در موضوع اعتبار نامه شاهزاده نصرت الدوله بنده پیشنهادی تهیه کرده بودم که با بودن آقای رئیس بنده آن پیشنهاد را عرض کنم که مذاکرات در این مسئله کافی است متأسفانه آقای رئیس بجهت کسالتیکه پیدا کرده بودند تشریف بردند حال خودم آن پیشنهاد را عرض می کنم که چون مذاکرات در این مسئله زیاد شده و از طرف آقایان فضالین مذاکره ای شده و بعضی آقایان هم از طرف دیگر اجازه خواسته بودند که موکول جلسه بعد شد بنده تقاضایمیکم که مذاکرات کافی باشد بواسطه اینکه همه علاقمند به مجلس هستند همینطور که آقای طباطبائی و حضرت والا شاهزاده سلیمان میرزا هم در ضمن نطق خودشان فرمودند با این علاقه که آقایان بحفظ حیثیات مجلس دارند گمان ندارم تکرار این مذاکرات مفید باشد بلکه مضر است (گفته شد صحیح است) لهذا تقاضا میکنم که مذاکرات در این مسئله کافی باشد و رای گرفته شود (گفته شد صحیح است)

امیر اعلم - بنده يك مختصرین توضیحی داشتم

نایب رئیس - نسبت باین پیشنهاد توضیح دارید - امیر اعلم - نه خیر

نایب رئیس - آقای سلیمان میرزا و آقای امیر اعلم اجازه خواسته اند آقای سلیمان میرزا بفرمائید

سلیمان میرزا - پیشنهادی آقای فرمودند مطابق نظام نامه حق با آقا است لیکن بنده باین پیشنهاد مخالف هستم و عرض میکنم مذاکرات کافی نیست ولی اختیار با اکثریت مجلس است البته هر طور که اکثریت مجلس رای بدهند بنده نمی توانم دیگر عرض بکنم

نایب رئیس - آقای سردار معظم (اجازه نطق)

سردار معظم - بنده هم متأسفانه با پیشنهاد حضرت تالی مخالف هستم زیرا اصولاً عقیده دارم که در مجلس هر چه مطالب بیشتر گفته شود بهتر است ولی نظر باینکه هر یک از ما افراد نمایندگان محکوم باراده اکثریت هستیم لهذا من دیگر اصرار در مخالفت خودم

و عدم کافی بودن مذاکرات نمیکنم و چون مخصوصاً يك مسئله را اشاره فرمودند که آن مطلب در نظر تمام نمایندگان محترم است و آن مقدم داشتن حیثیت مجلس و مصالح مملکت است بتمام مصالح خصوصی و شخصی (گفتند صحیح است) من هم متابعت میکنم اراده اکثریت را ولی خودم شخصاً مذاکرات را کافی نمیدانم

نایب رئیس - پس رای میکنیم آقایانیکه موافق هستند با پیشنهاد بنده باینکه مذاکرات در موضوع اعتبار نامه شاهزاده نصرت الدوله کافی است قیام فرمائید (اغلب قیام نمودند)

نایب رئیس - تصویب شد (رایورت خوانده میشود)

آقا سید فاضل - چون مخبر شعبه غائب است رایورت را هم مفصلاً خوانده اند دیگر لزومی ندارد رایورت خوانده شود باید رای گرفته شود

آصف الممالک - در جلسه گذشته موضوع مخالفت در سر دو مسئله بود یکی جریان انتخابات یکی عدم صلاحیت منتخب راجع به بجزریان انتخابات مذاکرات کافی شد و بالاخره آقای رئیس مذاکرات را کافی دانستند (اگر چه بقیام و قعود نرسید) ولی همه رای دادند که کافی است

راجع بعدم صلاحیت آنرا هم نظر بر اینست که بعضی از آقایان مذاکرات زیاد را در مجلس صلاح نمی دانستند بدین جهت رای گرفته شد که مذاکرات کافی است لهذا تجدید خواندن رایورت بعقیده بنده لزومی ندارد همان است که خوانده شد

سردار معظم - در نتیجه نطق آقای آصف الممالک که فرمودند خواندن رایورت لزومی ندارد بنده هم عرض میکنم اعم از اینکه مذاکرات در مجلس هر چه بوده است تکلیف رئیس مجلس آن خواهد بود که قیام خواندن رایورت بعد از اینکه مجلس عدم لزوم مذاکرات را تصویب کرده (لزومی ندارد و بنا بر این باید برای وکالت آقای نصرت الدوله رای قیام و قعود بگیرند)

امیر اعلم - بنده توضیحی داشتم

نایب رئیس - بفرمائید راجع بچه مسئله است

امیر اعلم - توضیحی که میخواهم بدهم راجع بمذاکرات جلسه گذشته است حالا که می خواهند رای بگیرند

نایب رئیس - بعد از رای هم ممکن است رای میکنیم آقایانیکه موافقت با اعتبار نامه شاهزاده نصرت الدوله یعنی با آن رایورتیکه مخبر شعبه داده است

فهییم المملک - آقا یک پیشنهادی دارم تأمل فرمائید تقاضا میکنم رای باورده گرفته شود

نایب رئیس - بموجب نظام نامه گویا این حق برای نمایندگان نباشد

سلیمان میرزا - ماده نظام نامه را بخوانید

سردار معظم - رای باورده بتقاضای یک نفر

نماینده نمیشود گرفت (گفتند صحیح است) اساساً ۱۵ نفر باید تقاضا کنند (گفته شد پنج نفر) در هر صورت پنج نفر یا ۱۵ نفر نظام نامه يك طرفی معین کرده است و آن این است که آراء عمومی را به قیام و قعود تعیین کرده و در موارد خاص ممکن است چند نفر از نمایندگان کتباً تقاضا کنند بعقیده بنده از این مرحله هم گذشته و مجلس شورای ملی رای بختم مذاکرات داده و بالاخره مقصود اگر تعیین اشخاص است که برای وکالت آقای نصرت الدوله رای میدهند یا نمیدهند من تصور میکنم که هیچکس در رای خودش تردیدی ندارد و عیناً رای خواهند داد و آن کسانی هم که مخالف هستند بالاخره بعقیده من رای خودشانرا اظهار خواهند کرد پس از این نقطه نظر بنده تصور می کنم این تقاضا جز اسباب تعطیل و تاخیر کار و تولید پروتیکورهای بی نتیجه و پیر زحمت منفعت دیگری ندارد

سلیمان میرزا - همانطور که آقای فهییم المملک فرمودند این حق را دارند و بنده الان اگر اجازه بدهند ماده ۸۶ و ۸۷ نظام نامه داخلی را محض تذکر آقایان بخوانم (بمضمون ذیل قرائت نمودند)

ماده ۸۶ رای علنی با اوراق راهر موقعی میتوان تقاضا نمود مگر در موارد ذیل:

اولاً در صورتی که در تغییر و توضیح یکی از موارد این نظام نامه اختلافی حاصل شده و منجر ببدان رای شود

ثانیاً - در مواردیکه در مواد ۱۱۱ و ۱۲۷ و ۱۳۲ ذکر شده است رای علنی با اوراق را ممکن است قبل از اینکه از روی قاعده قیام و قعود رای گرفته شود تقاضا نمود و هم چنین در صورتیکه بعد از يك مرتبه مطابق قیام و قعود رای گرفته شده و نتیجه مشکوک باشد

ماده ۸۷ تقاضای رای علنی با اوراق باید کتباً بعمل آید و لااقل پنج نفر از اعضای مجلس آنرا امضاء نموده بر رئیس بدهند ولی در صورتیکه یکدفعه بواسطه قیام و قعود رای گرفته شده و مشکوک شد تقاضای شفاهی یکی از نمایندگان کافی است اسامی این پنج نفر فوق با اسامی رای دهندگان مخالف و موافق در صورت مجلس نوشته خواهد شد حالا آقای فهییم المملک فقط چیزیکه ناقص دارند باید بدین بایشان بدهند که بنویسند اگر چهار نفر با ایشان موافق شدند که آنرا امضاء کنند آنوقت حق دارند و اگر هم لازم باشد بنده هم امضاء خواهم کرد

نایب رئیس - مطابق این ماده که شما خواندید يك نقص دیگر هم دارد و آن این است در صورتیکه با قیام و قعود رای گرفته شده و نتیجه مشکوک باشد ...

سلیمان میرزا - این در مورد دیگر است اگر اجازه بفرمائید ماده ۸۷ را يك دفعه دیگر بخوانم آن وقت واضح میشود (مجدداً قرائت نمودند)

نایب رئیس - آقای فهییم المملک (اجازه نطق)

فهییم المملک - بنده مقصوم از این پیشنهادی که کردم رای باورده گرفته شود مقصود این نبود که بدانم کی موافق است و کی مخالف و قبلاً هم که مذاکره شد در کافی بودن مذاکرات بنده موافق نبودم و حالا هم تصمیمی نگرفتم که موافق باشم یا مخالف بنابر این میتوانم امتناع کنم ولی نمیدانم امتناع خود را باید بچه صورت بفهمانم باید از مجلس خارج شوم یا اگر در مجلس باشم باید با اوراق رای گرفته شود که معلوم باشد و الا مقصود بنده در رای گرفتن باورده موافقت یا مخالفت نبوده است

نایب رئیس - پیشنهاد کنید (پیشنهاد ایشان بمضمون ذیل قرائت شد)

ما امضاء کنندگان ذیل تقاضا میکنیم باورده رای گرفته شود

سردار معظم - چند نفرند

نایب رئیس - پنج امضاء است

سردار معظم - باید خوانده شود

محمد هاشم میرزا - باید خوانده شود (آقای مستشار السلطنه اسامی امضاء کنندگان را به ترتیب ذیل قرائت نمودند)

آقای فهییم المملک - آقای احتشام الدوله - آقای امیر اعلم - آقای سلیمان میرزا - آقای طباطبائی

سردار معظم - حالا باید رای باورده گرفته شود

نایب رئیس - خوب عده بجهت رای گرفتن کافی است

سردار معظم - اجازه میدهم

نایب رئیس - بفرمائید

سردار معظم - نظر باینکه بعضی از آقایان نمایندگان به سابقه رای دادن باورده را در مجلس ندارند و شاید خاطر مبارکشان مستحضر نباشد لهذا خاطر محترمشان را متذکر میشوم که ورقه سفید علامت قبول و ورقه کبود علامت رد است و ورقه ندادن علامت امتناع است و آقایان هم در روی اوراق اسم خودشان را باید مرقوم بفرمائید

نایب رئیس - بلی باید بنویسند

آقا سید فاضل - اجازه میفرمائید

نایب رئیس - بلی بفرمائید

آقا سید فاضل - اگر اجازه میفرمائید ماده ۸۸ که راجع ببدان رای باورده است بخوانم

بمضمون ذیل قرائت نمودند

ماده ۸۸ - ترتیب گرفتن رای علنی با اوراق از این قرار است. هر نماینده دارای دو ورقه مختلف اللون است که اسم آن نماینده در روی آن چاپ شده است ورقه سفید علامت قبول و ورقه آبی علامت رداست

آقا سید فاضل - کسی که رای ندارد ورقه نخواهد داد

رفعت الدوله - اجازه میخواهم بفرمائید ورقه بیاورند و باشخاصی که ندارند تقسیم نمایند

نایب رئیس - بفرمائید

رفعت الدوله - خیر بنده ندارم

نایب رئیس - روی کاغذ سفید بنویسید. آقای سید محمود مکروهه بفرمائید

آقا سید محمود - چرا آقا منزلشان مانده است

نایب رئیس - اسامی خودتانرا هم روی کاغذ بنویسید

(اوراق رای اخذ و در محل نطق گذارده شد)

سردار معظم - گویا باقره دو نفر باید برای نظارت تعیین شوند

در این وقت آقای آصف الممالک و آقای نصیر دیوان بحکم قرعه تعیین و باتفاق آقای مستشار السلطنه شروع باستخراج آراء نمودند

آصف الممالک - ۷۷ رای سفید است و ۶ ورقه آبی

حاج آقا - باید حضار را تعیین کرد تا عده امتناع کنندگان معلوم شود

نایب رئیس - عده حضار چند نفر است گفته شد ۵۴ نفر

سردار معظم - نتیجه رای را اعلام کنید

نایب رئیس - وکالت آقای نصرت الدوله ۴۷ رای تصویب شد

(اسامی قبول کنندگان که ورقه سفید داده اند)

آقا میرزا هاشم آشتیانی - آصف الممالک - امیر ناصر - سعید دیوان - سردار معظم - آقا سید محمد تدین - عبدالعالم - آقا میرزا ابراهیم قمی - فتح الدوله - محمد هاشم میرزا - امین الشریعه - محقق العلماء - آقا میرزا محمد حسین صدرائی - جلیل المملک - حاج میرزا مرتضی - آقا سید یعقوب رکن المملک - شیخ المراقین زاده - عدل السلطنه - عمید السلطنه - منتصر المملک - آقا شیخ محمد جواد آقا سید حسن مدرس - امیر اعلم سردار - مؤتمن - السلطنه - مستشار السلطنه - آقا شیخ اسد الله معلاتی - معتضد الدوله - میرزا ابراهیم خان - ملک الشعراء نجات - سردار معظم خراسانی - آقا سید فاضل کاشانی - بیان المملک - حاج آقا شیرازی - سهام السلطان - صدر الاسلام - شریعتدار - غضنفر خان رفعت الدوله - بیان الدوله - وقار المملک - سدید المملک - شیخ الاسلام ملایری - سلطان العلماء - سردار معظم کردستانی - آقا میرزا سید حسن کاشانی - اسامی رد کنندگان که ورقه آبی داده اند

طباطبائی - سلیمان میرزا

اسامی امتناع کنندگان

فهییم المملک - رئیس التجار - احتشام الدوله دکتر لقمان - نصرت الدوله

نایب رئیس - آقای امیر اعلم میخواستید توضیحی بدهید بفرمائید

امیر اعلم - توضیحی که میخواهم بدهم راجع بیک عبارت از نطق شاهزاده نصرت الدوله است شاهزاده نصرت الدوله در ضمن نطق دفاعیه خود پس از شردن اسامی اشخاصیکه مینوت راجع بقرار داد مرحوم یاغیر مرحوم جمله را بکلمه و دیگران ختم فرمودند چون بنده در اواخر کابینه آقای وثوق الدوله عضویت آنرا قبول کرده بودم محض اینکه اشتباهی رو ندمد لازم دانستم برض آقایان برسانم که مینوت مزبور را امضاء نکرده ام ولی این نکته را لازم است

بمرض برسانم وقتی بنده قبول عضویت کابینه آقای وثوق الدوله را نمودم سیاستی را که دولت وقت قبل از وارد شدن بنده بکابینه بطور موقت اتخاذ نموده و قطعیت آنرا بتصویب مجلس شورای ملی محول داشته بود بهیچوجه بمنزله قیام و اقدام بر علیه حکومت ملی ندانسته و نمیدانم

نایب رئیس - شاهزاده نصرت الدوله توضیحی دارند

نصرت الدوله - متعلق بنطق آنروز بنده است

نایب رئیس - پس خارج از موضوع است چون در رایورت شعبه راجع باعتبار نامه شاهزاده نصرت الدوله آقای معتضد الدوله هم بودند در حقیقت رایورت مشترک بود لهذا قبل از اینکه داخل در اعتبار نامه های دیگر بشوم باید نسبت بنمایندگی آقای معتضد الدوله رای گرفته شود کسانیکه رای میدهند بنمایندگی آقای معتضد الدوله از کرمانشاهان قیام نمایند (هموماً قیام کردند)

نایب رئیس - تصویب شد آقای آصف الممالک (احضار برای قرائت رایورت)

آقای آصف الممالک رایورت شعبه چهارم را راجع بنمایندگی آقای مؤتمن المملک بمضمون ذیل قرائت نمودند شعبه چهارم در تاریخ ۳ شهر ذی قعدة ۱۳۳۹ بدوسیه انتخابات شهر طهران و توابع آن رسیدگی و مذاقه لازمه از جریان انتخابات آنجا بعمل آورده مطابق دوسیه و صورت مجلس انتخابات که حاکی از عملیات انجمن نظارت مرکزی است در جریان انتخابات حوزه مزبوره کاملاً رعایت اجرای مقررات قانون گردیده است و تنها چیزیکه در شعبه مورد بحث واقع شده قضیه ایست که راجع بآراء کن و سولقان واقع شده و شعبه ایراد آنرا در رایورت خود از نقطه نظر قضاوت در حدود اختیارات انجمن نظارت انتخابات ضرورتاً است بشرحی که در صورت مجلس ذکر میکنند در روز دوم اخذ آراء رایورتی از کن بانجمن نظارت مرکزی میرسد که حکومت محلی اهالی آنجا را مجبور و تهدید ببدان آرائی مینماید که خود گفته و نوشته است و انجمن بنا به مسئولیتی که داشته دو نفر از اعضا معتمد خود را باتفاق رئیس کابینه ابالی برای تحقیق و کشف قضیه بکن اعزام داشته و آقایان پس از مراجعت صحت رایورت را در انجمن تصدیق مینمایند علیهذا انجمن دو نفر معتمد دیگر را از اعضا انجمن چالیدان و محله بازار باتفاق یک نفر مستنطق عدلیه بکن روانه دستور میدهند اولاً آراء موجوده آنجا را الفاه نموده بدون رؤیت بشویند و ثانیاً انصافاً حاکم آنجا را که از طرف ابالی تهران بعمل آمده با اهالی اعلام و آزاد بودن آنانرا در اینکه بهر کس بخوانند رای بدهند بآنها خاطر نشان نمایند و مراجعت کنند مستنطق نیز اشخاصی را که مباشر اقدام حاکم در اجبار اهالی و تهدید صاحبان تعرفه ببدان رای بوده است نطق و مطابق قانون مجازات آنانرا معلوم و از مقامات تقنینیه تعقیب شوند و همین ترتیب مجری شده است شعبه پس از مذاکره و تبادل نظر در اطراف این اقدام که آیا انجمن قبل از ثبوت مسئله تهدید بوسیله استنطاق و معاکه قانوناً حق داشته است تنها تصدیق دو نفر از اعضا خود کتفا نموده حکم بالفاه آراء نمایند یا نه

باینطور رأی داده که اولاً چون مستند انجمن نظارت در این اقدام فقط بمدلول قسمت اول از ماده ۴۷ قانون انتخابات است که میگوید (انتخاباتی که مبنی بر تهدید یا تطمیع بوده باشد از درجه اعتبار ساقط است) و دیگر طریقه الغاء آنرا تعیین ننموده و ثانیاً بمدلول ماده ۴۴ که شکایت از انتخاب مانع از انجام انتخاب نمیتواند باشد ولی باید شرح شکایت در صورت مجلس درج بشود و ثانیاً بموجب ماده ۳۴ که میگوید اوراق معلول را عیناً میبایست ضمیمه صورت مجلس نمایند ۰ اقدام انجمن در الغاء و شستن آراء کن برخلاف احتیاط بوده و برای احتراز از اینکه این اقدام سابقه برای انتخابات آتی نگردیده و انجمن های نظارت چنین حقی برای خود قائل نشوند باید متذکر شد ولی از آنجائیکه این اقدام سکنه با اساس صحت انتخابات مزبور وارد نمیآورد و در جریان انتخابات هیچگونه اعتراض و شکایتی نیز ملاحظه نشد لذا شعبه نمایندگی آقای مؤتمن الملک را از طهران و توابع که با اکثریت ۳۴۸۱ رأی از ۱۱۸۰۳ رأی انتخاب کنندگان است تصدیق و بصحت اعتبارنامه ایشان با اتفاق آراء رأی میدهد ۰

نایب رئیس - بنمایندگی آقای مؤتمن الملک مخالفی نیست (گفته شد خیر) آقایانیکه نمایندگی آقای مؤتمن الملک را از تهران تصدیق میکنند قیام فرمایند ۰

(باتفاق قیام کردند)

نایب رئیس - تصویب شد. آقای آصف الممالک (احضار برای قرائت راپورت) ایضاً آقای آصف الممالک راپورت شعبه چهارم را بمضمون ذیل قرائت نمودند:

شعبه چهارم در تاریخ ۴ ذی قعدة ۱۳۳۹ بشرحیکه در راپورت شماره ۷ خود راجع بملاحظه صورت مجلس انتخابات طهران و حوزة های انتخابیه آن بمجلس شورای ملی تقدیم داشته ۰ باعتبارنامه آقای مستوفی الممالک رسیدگی و نظر بصحت انتخابات مزبوره نمایندگی معظم له را از طهران و توابع با اکثریت ۷۷۳۷ رأی از ۱۱۸۰۳ رأی انتخاب کنندگان است تصدیق و بصحت اعتبارنامه ایشان با اتفاق آراء رأی میدهد ۰

نایب رئیس - مخالفی نیست (گفته شد خیر) رأی میگیریم بنمایندگی آقای مستوفی الممالک از طهران آقایانیکه موافقت قیام فرمایند (باتفاق قیام کردند)

نایب رئیس - تصویب شد ۰ آقای آصف الممالک (تکلیف خواندن راپورت) آقای آصف الممالک راپورت شعبه چهارم را راجع بنمایندگی آقای مشیرالدوله بمضمون ذیل قرائت نمودند ۰

شعبه چهارم در تاریخ ۳ ذی قعدة ۱۳۳۹ بشرحیکه در راپورت شماره ۷ خود راجع بملاحظه صورت مجلس انتخابات طهران و توابع آن بمجلس شورای ملی تقدیم داشته باعتبارنامه آقای مشیرالدوله رسیدگی و نظر بصحت انتخابات مزبوره نمایندگی معظم له را از طهران و توابع که با اکثریت ۴۷۵۲ رأی از ۱۱۸۰۳ رأی انتخاب کنندگان است تصدیق و بصحت اعتبارنامه ایشان با اتفاق آراء رأی میدهد ۰

نایب رئیس - مخالفی نیست (گفته شد خیر) رأی میگیریم بنمایندگی آقای مشیرالدوله از طهران آقایانیکه موافقت قیام فرمایند (باتفاق قیام نمودند)

نایب رئیس - تصویب شد (آقای آصف الممالک احضار و راپورت با ایشان داده شد)

آصف الممالک - این راپورت متعلق بشعبه ه است (راپورت مزبور مسترد و راقه راپورت دیگر با ایشان داده شد بمضمون ذیل قرائت نمودند ۰)

شعبه چهارم در تاریخ ۳ ذی قعدة ۱۳۳۹ بشرحیکه در راپورت شماره ۷ خود راجع بملاحظه صورت مجلس انتخابیه طهران و توابع آن بمجلس شورای ملی تقدیم داشته ۰ باعتبارنامه آقای حکیم الملک رسیدگی و نظر بصحت انتخابات مزبوره نمایندگی معظم له را از طهران و توابع که با اکثریت ۳۲۷۰ رأی از ۱۱۸۰۳ رأی انتخاب کنندگان است تصدیق و بصحت اعتبارنامه ایشان با اتفاق آراء رأی میدهد ۰

نایب رئیس - مخالفی نیست (اظهاری نشد) آقایانیکه بنمایندگی آقای حکیم الملک از طهران موافقت قیام فرمایند (اکثر قیام کردند)

نایب رئیس - تصویب شد ۰

آقای آصف الممالک (احضار برای قرائت راپورت) (آقای آصف الممالک برای قرائت راپورت در محل نطق حاضر شدند و در این موقع بعضی از نمایندگان از مجلس خارج شدند)

نایب رئیس - آقایان زوید عده کافی نیست ۰

نصرت الدوله - خوب است راپورت را بخوانند تا آنها حاضر شوند ۰

نایب رئیس - عده کافی شد - مستشار السلطنه - خیر ۰

نایب رئیس - چون عده برای رأی گرفتن کافی نیست لهذا مجلس را ختم میکنیم و جلسه بعد را اگر آقایان صلاح میدانند بفرما میگذاریم ۰

سردار معظم - بنده عقیده دارم که حالا چند دقیقه تنفس داده شود (گفتند صحیح است) تا آقایان نمایندگان حاضر شوند و کار اعتبارنامه های نمایندگان طهران تمام شود بلکه کلبه راپورتهای ملاحظه شود ۰

نایب رئیس - آقایان با پیشنهاد آقای سردار معظم موافق هستند (گفتند بلی)

سردار معظم - بیست دقیقه تنفس داده شود اگر بعد از این مدت عده کافی شد برمیگردیم و شروع بکار میکنیم و الا موکول میشود بعصر دو ساعت بغروب ۰

نایب رئیس - پس بیست دقیقه تنفس است ۰ (در این موقع نمایندگان برای تنفس از مجلس خارج و پس از بیست دقیقه مجلس تشکیل گردید)

نایب رئیس - آقای نصرت الدوله توضیحاتی دارید بفرمائید ۰

نصرت الدوله - بنده در نطقی که در جلسه اخیر کردم یعنی توضیحی که در مقابل نطق شاهزاده سلیمان میرزا دادم اشاره کردم بمحاسباتی که با دولت دارم و اظهار کردم يك ابواب جمعی هاداشته ام که در مقابل آنها اسنادی موجود و مسئول خرج آن هستم ولی چون در بین مذاکره که میکردند خواستم سمت مأموریت های مختلفی که در این سفر داشتم بیان نمایم اظهار کردم که بسمت نوکری اعلیحضرت و خدمات دیگر سیاسی مأمور بودم برای اینکه سوء تفاهم نشود و تصور نکنند که تمام وجوه ابواب جمعی من از برای خرج مسافرت اعلیحضرت بوده است لازم است که این جا توضیحی را عرض کنم در موقعیکه اعلیحضرت شهرباری خیال مسافرت اروپا داشتند هیئت دولت صد

و بیست هزار تومان کمک خرج برای مسافرت ایشان تصویب کردند که از خزانه داده شود این مبلغ برای مخارج اعلیحضرت تخصیص یافته بود و بجمع بنده گذاردند مخارج دیگری که بنده در آن مسافرت برای دولت کرده ام راجع بوزارت امور خارجه و تصریح محاسبات سفارتخانه و ریاست هیئت اعزامیه در کنفرانس صلح و مخارج دولتی است و حساب آنرا مشغول تصفیه هستم

نایب رئیس - آقای آصف الممالک (اجازه نطق) **آصف الممالک** - بنده میخواهم يك توضیحی عرض کنم راجع به آقای مشار الملک چون در ضمن نطق حضرت والا چندروز پیش مذاکره شد مینوتی که راجع بقرارداد امضاء شده است ایشان هم امضاء نموده اند البته در کابینه بوده اند و نظر بمسئولیت مشترکی که داشته اند امضاء کرده اند ولی در قسمت اجرائیات قرارداد بنده يك اطلاع خصوصی دارم (و شاید آقایان هم اطلاع داشته باشند) و میدانیم که ایشان راجع بموضوع بودجه نظامی کاملاً مخالف بودند و ایشان شخصی بودند که اجرائیات قرار داد را کاملاً موافق بودند که باید موکول بافتتاح مجلس شود مخصوصاً ایشان خیلی مخالفت کرده بودند و همان مسئله سبب شده بود که کمیسیونی که برای آن کار ترتیب داده بودند بهم خورد ۰

نایب رئیس - آقای سید یعقوب بفرمائید ۰

آقا سید یعقوب - بنده مطالبی را که آقای آصف الممالک بیان کردند چون تمام در طهران بودم میدانم که هم آقای مشار الملک هم آقای امیر اعلم و آقای معتمد الدوله در مسئله عدم اجرای مواد قرارداد تا موقع افتتاح مجلس مخصوصاً آقای امیر اعلم مخالف بودند و به جدیت جلوگیری کردند در واقع کمیسیون اجرای قرارداد را بهم زدند ۰

نایب رئیس - آقای امیر اعلم بفرمائید ۰

امیر اعلم - خواستم عرض کنم که این کار با اتفاق شد و همه رأی دادند ۰

نایب رئیس - چون عده کافی نیست که داخل مذاکرات اعتبارنامه ها بشویم لذا جلسه برای دو ساعت بغروب می ماند ۰

سردار معظم - فقط چیزیکه هست باید به نمایندگان غائب هم اطلاع داده شود که حاضر شوند ۰

محمد هاشم میرزا - اعتبار بلیط های امروز محفوظ خواهد ماند ۰

سردار معظم - البته محفوظ خواهد بود ۰ (يك ساعت بعد از ظهر مجلس ختم شد)

جلسه ۹

صورت مشروح مجلس ليله يكشنبه دوم ذی حجة الحرام سنه ۱۳۳۹ مطابق ۱۴ اسد ۱۳۰۰

مجلس يكساعت از شب گذشته در تحت ریاست آقای مؤتمن الملک تشکیل گردید (صورت مجلس صبح شنبه را آقای مستشار السلطنه قرائت نمودند)

رئیس - آقای حاج شیخ اسدالله (اجازه نطق) ۰

حاج شیخ اسدالله عرضی ندارم

رئیس - اعتراضی در صورت مجلس نیست ؟